

ЗВІТНІСТЬ ФОП – ЄДИННИКІВ У РАЗІ ЗМІНИ ГРУПИ ЧИ ПЕРЕХОДУ НА ЗАГАЛЬНУ СИСТЕМУ

ФОП – платники єдиного податку (далі – ЄП) подають декларації за різними ідентифікаторами форм залежно від групи ЄП. Тож за деяких обставин їм доводиться переходити на іншу форму та період подання. Розглянемо докладно ці обставини.

Форма декларації

Підприємці – платники єдиного податку (далі – ЄП) подають до ДПС Податкову декларацію платника єдиного податку (далі – декларація) за різними формами залежно від групи, а саме:

- Податкову декларацію платника єдиного податку – фізичної особи – підприємця (для першої та другої груп – за рік, місяць) – ідентифікатор форми F0103407;
- Податкову декларацію платника єдиного податку – фізичної особи – підприємця (для третьої групи – за квартал, місяць) – ідентифікатор форми F0103309.

Водночас у деяких ситуаціях єдинники першої та другої груп можуть подавати декларації за формою, передбаченою для третьої групи. Розглянемо, коли саме.

Звітний період та строки подання декларації

За загальним правилом, податковим (звітним) періодом є (п. 294.1 ПКУ):

- для платників ЄП першої та другої груп – календарний рік;
- платників ЄП третьої групи – календарний квартал.

Звітний період починається з першого числа першого місяця звітного періоду і закінчується останнім календарним днем останнього місяця звітного періоду.

Як визначається звітний період для платників, що перейшли на ЄП із загальної системи?

Для таких платників перший звітний період починається з першого числа місяця, що настає за наступним кварталом, в якому особу зареєстровано платником ЄП, і закінчується останнім календарним днем останнього місяця такого періоду (п. 294.3 ПКУ).

Наприклад, ФОП переходить із загальної системи у другу групу платників ЄП з II кварталу 2026 року. У такому разі звітним періодом у 2026 році для нього, як для єдинника, буде квітень – грудень.

Як визначається звітний період для ФОП після держреєстрації?

Якщо ФОП до закінчення місяця, в якому відбулася державна реєстрація, подає заяву щодо обрання спрощеної системи оподаткування **першої або другої групи**, то перший податковий (звітний) період починається з **першого числа місяця, що настає за місяцем, в якому особу зареєстровано платником ЄП** (п. 294.4 ПКУ).

Наприклад, держреєстрація відбулася 16.02.2026, і ФОП під час реєстрації подає заяву на обрання другої групи платників ЄП. У такому разі з 16.02.2026 до 28.02.2026 включно він буде на загальній системі, а з 01.03.2026 до 31.12.2026 – на ЄП другої групи.

Якщо новостворений ФОП протягом 10 календарних днів із дня державної реєстрації подає заяву щодо обрання спрощеної системи оподаткування та ставки ЄП, установлені для **третьої групи**, то **перший податковий (звітний) період для нього починається з першого числа місяця, в якому відбулася державна реєстрація**.

Тобто обрати третю групу платників ЄП можна починаючи з дня держреєстрації.

Наприклад, держреєстрація відбулася 16.02.2026, і ФОП під час реєстрації подає заяву на обрання третьої групи платників ЄП. У такому разі першим звітним періодом буде I квартал 2026 року.

Строки подання декларації:

- для **ФОП першої та другої груп** – протягом 60 календарних днів (далі – к. д.), що настають за останнім календарним днем звітного року (п. 296.2, пп. 49.18.3 ПКУ);
- для **ФОП третьої групи** – протягом 40 к. д. після закінчення звітного кварталу (п. 296.3 49.18.2 ПКУ).

Зміна групи ЄП

Зміна групи платника ЄП відбувається або за бажанням підприємця, або в разі невідповідності умовам, установленим для групи, в якій він перебуває. Найчастіше причиною переходу в іншу групу є зміна обсягу доходу або виду діяльності.

Загальні умови зміни групи платниками ЄП передбачено в пп. 298.1.5 ПКУ:

- ФОП має відповідати умовам щодо обсягу доходу, видів діяльності, кількості найманих працівників, установленим для групи, на яку він бажає перейти;
- заяву про застосування спрощеної системи оподаткування (ідентифікатор F0102003, далі – заява) слід подати не пізніше ніж **за 15 к. д. до початку наступного кварталу**. Тобто змінити групу можна лише з початку кварталу;
- у разі переходу платника ЄП третьої групи за ставкою 3% у другу або першу групу чи на 5%-ву ставку ЄП для третьої групи реєстрація платником ПДВ анулюється.

Також платники ЄП першої та другої груп, які в календарному кварталі **перевищили обсяг доходу**, установлений для їхніх груп, можуть перейти у третю групу. У такому разі заява подається **не пізніше 20-го числа місяця, що настає за календарним кварталом**, в якому допущено перевищення обсягу доходу (п. 293.8 ПКУ).

За якою формою подавати декларацію в разі зміни групи?

Якщо ФОП переходить з першої групи у другу або навпаки, то звітний період і форма декларації не змінюються – звітність подається за рік, ідентифікатор – **F0103407**. А от у разі, якщо ФОП з першої або другої групи переходить у третю чи навпаки, форма декларації та період будуть іншими.

Зокрема, згідно з пп. 296.5.1 ПКУ платники ЄП першої та другої груп подають декларацію у строки, установлені для **квартального** звітного періоду, у разі перевищення протягом року обсягу доходу або самостійного прийняття рішення про перехід на сплату податку за ставками, установленими для платників ЄП другої або третьої (ФОП) груп. Покажемо в таблиці, як і за якою формою має звітувати ФОП у разі переходу з першої чи другої групи у третю і навпаки .

Таблиця. Строки звітування та форма декларації в разі зміни групи ЄП

Зміна групи ЄП	Звітний період	Строк подання декларації	Ідентифікатор форми
1	2	3	4
Перехід з першої або другої групи у третю групу	Квартал, під час якого відбувається перехід (пп. 296.5.1 ПКУ), і далі – щоквартально (п. 296.3 ПКУ)	Протягом 40 к. д., що настають за останнім к. д. звітного кварталу (пп. 49.18.2, п. 49.19 ПКУ)	F0103309
Перехід з третьої групи в першу або другу	Квартал, під час якого відбувається перехід, і далі – за рік (п. 296.2 ПКУ)	Протягом 40 к. д., що настають за останнім календарним днем звітного кварталу. Потім зарік – протягом 60 к.д. що настають за останнім календарним днем звітного року	F0103309 – за квартал під час якого відбувається перехід; F0103407 – за рік

Особливості заповнення звітності в разі зміни групи з першої чи другої на третю

У разі переходу протягом року з першої або другої групи у третю в декларації крім розділу IV доведеться заповнити ще й розділ II (для першої групи) або III (для другої групи). Адже декларація платника ЄП заповнюється наростаючим підсумком.

Тобто в розділі:

- II або III ФОП заповнює дані за період перебування у першій або другій групі;
- IV – показники за період перебування в третій групі.

Також у розділі II або III декларації відображається розмір нарахованого авансового внеску з ЄП а в розділі VIII – розмір нарахованого авансового внеску з військового збору за період, коли ФОП перебував у першій чи другій групі платників ЄП.

Особливості заповнення звітності в разі зміни групи з третьої на першу чи другу

Якщо ФОП протягом року змінив групу з третьої на першу чи другу то за період перебування в першій або другій він подаватиме декларацію за рік. Але, оскільки декларація заповнюється наростаючим підсумком, у ній також мають бути показники за період перебування у третій групі. Отже, у декларації за рік такий ФОП має заповнити розділи II–V, VII, VIII.

Особливості заповнення звітності в разі зміни групи з першої на другу або навпаки

У такому разі декларація подається за рік, і в ній ФОП за період перебування в першій групі заповнює розділ II, а за період перебування в другій групі – розділ III, та, відповідно, за весь рік заповнюється розділ VIII.

Зміна системи оподаткування

Платник ЄП:

- **може відмовитися від ЄП за власним бажанням** – якщо він вирішив, що більш вигідно бути на загальній системі (наприклад, через великий обсяг витрат), або займатися видом діяльності, який не дозволяє бути спрощенцем (наприклад, продавати підакцизні товари);
- **зобов'язаний перейти на сплату інших податків і зборів** – у разі невідповідності умовам перебування на ЄП (перелік випадків наведено в пп. 298.2.3 ПКУ).

Для відмови від спрощеної системи оподаткування подається заява не пізніш ніж за 10 календарних днів до початку нового календарного кварталу (року) (пп. 298.2.1 ПКУ).

Тобто перейти на загальну систему можна також лише з початку нового кварталу.

В який строк та за якою формою платники ЄП першої або другої групи мають подавати декларацію в разі переходу на загальну систему?

Згідно до пп. 296.5.1 ПКУ платники ЄП першої та другої груп подають декларацію у строки, установлені для квартального звітного періоду, в разі переходу на загальну систему оподаткування.

Тобто декларація подається протягом 40 к. д. після закінчення звітного кварталу за ідентифікатором форми F0103309. Крім того, у такому разі подається додаток ЄСВ до декларації, у тому числі якщо ФОП був звільнений від сплати ЄСВ.

Особливості заповнення декларації та додатка ЄСВ:

- у розділі 3 «Податковий (звітний) період» декларації проставляється позначка відповідно до звітного кварталу (року), за який подається декларація;
- у розділі 8.2 декларації (платника податку, що подає декларацію за останній податковий (звітний) період, в якому здійснено перехід на сплату інших податків і зборів) проставляється позначка «Х»;
- у розділі 8.2 додатка ЄСВ зазначається період перебування ФОП на спрощеній системі оподаткування. Наприклад, ФОП переходить на загальну систему з II кварталу 2026 року. Тоді в розд. 8.2 додатка ЄСВ зазначається період з 01.01.2026 по 31.03.2026;
- у розділі 9 заповнюються дані щодо тих періодів, коли ФОП був на ЄП. Якщо ФОП був звільнений від сплати ЄСВ, то за такий період він зазначає у графі 2 – 0, у графі 3 – 22, у графі 4 – 0.